

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2006)

5ο Συνέδριο ΕΤΠΕ «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»

Πραγματολογική Βάση Δεδομένων

Γιώργος Χόνδρης, Ιωάννης Βλαχάβας

Βιβλιογραφική αναφορά:

Χόνδρης Γ., & Βλαχάβας Ι. (2026). Πραγματολογική Βάση Δεδομένων. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 041-048. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/9047>

■ ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Γιώργος Χόνδρης

Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
hondris@otenet.gr

Ιωάννης Βλαχάβας

Τμήμα Πληροφορικής
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
vlahavas@csd.auth.gr

Περίληψη

Η θεωρία των “λεκτικών πράξεων” του Austin απέδειξε ότι η γλώσσα μπορεί να χρησιμοποιηθεί όχι μόνο για δηλώσεις αλλά και για την επιτέλεση πράξεων. Ανάλογα τις παραμέτρους του επικοινωνιακού επεισοδίου, όπως το ποιοι είναι οι συμμετέχοντες, σε ποιο περιβάλλον διεξάγεται η επικοινωνία κλπ, οι λεκτικές αυτές πράξεις μπορούν να πάρουν διαφορετικές μορφές. Η χρήση του κατάλληλου γλωσσικού τύπου για την επιτέλεση μιας λεκτικής πράξης είναι απαραίτητη υπόθεση για την ανάπτυξη επικοινωνιακής δεξιότητας. Πολλές φορές όμως, οι μαθητές δυσκολεύονται να καταλάβουν πως οι διάφορες μεταβλητές επηρεάζουν την κάθε λεκτική πράξη. Η παρούσα εργασία προτείνει την δημιουργία μιας πραγματολογικής βάσης δεδομένων ως ένα εργαλείο που θα βοηθήσει προς αυτήν την κατεύθυνση.

Λέξεις Κλειδιά

Πραγματολογική βάση δεδομένων, λεκτικές πράξεις.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο φιλόσοφος J. L. Austin (1962) θεωρείται ο ιδρυτής της θεωρίας των λεκτικών πράξεων. Το βιβλίο του ‘How to Do Things with Words,’ προκάλεσε ενθουσιασμό και έθεσε τις βάσεις όχι μόνο για την θεωρία των λεκτικών πράξεων αλλά και για την Πραγματολογία γενικότερα. Ο Austin πίστευε ότι δεν χρησιμοποιούμε την γλώσσα μόνο για να πούμε κάτι (δηλαδή να κάνουμε δηλώσεις) αλλά και για να κάνουμε πράγματα (δηλαδή να εκτελέσουμε πράξεις). Οι πράξεις που κάνουμε με τον λόγο ονομάζονται λεκτικές πράξεις (speech acts). Βασισμένος σε αυτήν του την πεποίθηση ανέπτυξε την θεωρία των λεκτικών πράξεων με την οποία εξετάζει τι είδους πράξεις κάνουμε όταν μιλάμε, πως τις κάνουμε και πως οι πράξεις αυτές επιτυγχάνουν ή όχι. Το πρώτο βήμα για την ανάπτυξη της θεωρίας του ήταν να δείξει ότι οι περισσότερες προτάσεις δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως ‘σωστές’ ή ‘λάθος’. Οι φιλόσοφοι της γλώσ-

σας του λογικού θετικισμού (logical positivist language philosophers), όπως ο Russell (1956), πίστευαν μέχρι τότε ότι οι μόνες προτάσεις που έχουν νόημα είναι αυτές που είναι αναλυτικές και μπορούν να ελεγχθούν εμπειρικά ως σωστές ή λάθος. Πολλές προτάσεις σύμφωνα με τον Austin δεν είναι δηλώσεις (statements), για να χαρακτηρισθούν σωστές ή όχι, αλλά πράξεις (actions) στο συμπέρασμα αυτό έφτασε μετά από εξέταση πολλών ρημάτων που τα ονόμασε 'επιτελεστικά' ρήματα (performative verbs). Χάρη στην υπόθεση των επιτελεστικών ρημάτων, ο Austin έδειξε ότι η γλώσσα δεν χρησιμοποιείται μόνο για δηλώσεις (statements), αλλά και για την εκτέλεση πράξεων (actions) που επηρεάζουν τον έξω κόσμο. Τα αποτελέσματα αυτών των 'πράξεων λόγου' μπορεί να είναι από πολύ μικρά (ο A προσφέρει κάτι στον B) μέχρι υψίστης σημασίας (η χώρα A κηρύσσει πόλεμο στη χώρα B). Οι λέξεις λοιπόν έχουν όχι μόνο νόημα (sense) αλλά και δύναμη (force). Γι' αυτό και ο Austin (1962) πρότεινε τον εξής διαχωρισμό:

- Locution: το νόημα των εκφερόμενων λέξεων
- Illocution: την δύναμη ή πρόθεση του ομιλητή
- Perlocution: το αποτέλεσμα στον ακροατή

Για παράδειγμα κάποιος μπορεί να πει ότι '*κάνει ζέστη εδώ μέσα*' (locution) εννοώντας '*θέλω λίγο αέρα*' (illocution) και το αποτέλεσμα να είναι να ανοίξει ο συνομιλητής του το παράθυρο (perlocution). Τις περισσότερες φορές οι συνομιλητές δεν έχουν πρόβλημα να καταλάβουν και το νόημα των λέξεων και την πρόθεση του ομιλητή. Μερικές φορές όμως παρεξηγήσεις μπορούν να συμβούν αν η illocutionary force μιας πρότασης είναι διαφορετική ανάλογα το context. Δηλαδή, οι ίδιες λέξεις και τα ίδια ρήματα, μπορούν να επιτελέσουν διαφορετικές λεκτικές πράξεις ανάλογα το context ή με άλλα λόγια, η illocutionary force της μπορεί να είναι διαφορετική ανάλογα το πλαίσιο μέσα στο οποίο ενεργοποιείται μια πρόταση (locution) (Thomas 1995: 50). Όμως και το αντίθετο μπορεί να συμβαίνει: διαφορετικές λέξεις μπορούν να επιτελέσουν την ίδια λεκτική πράξη (διαφορετικές δηλαδή locutions μπορεί να έχουν την ίδια illocutionary force) (Thomas 1995: 51). Για παράδειγμα η λεκτική πράξη '*ζητάω από κάποιον να κλείσει την πόρτα*' μπορεί να εκτελεστεί με πολλές, τελείως διαφορετικές προτάσεις όπως για παράδειγμα: '*κλείσε την πόρτα*;', '*θα μπορούσες να κλείσεις την πόρτα*;', '*μήπως ξέχασες κάτι*;', '*σε βάρκα γεννήθηκαν*;', κ.λπ. Συμπεραίνεται λοιπόν εύκολα από όλα τα παραπάνω ότι: το νόημα μιας πρότασης (locution), η πρόθεση του ομιλητή (illocutionary force), το περιβάλλον / συμφραζόμενα / πλαίσιο (context) μέσα στο οποίο εκφέρεται / χρησιμοποιείται η πρόταση και η επιτελούμενη ή όχι λεκτική πράξη (speech act), είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους και αλληλοεξαρτώμενα. Η διαπίστωση αυτή είναι πολύ σημαντική και σε αυτήν θα στηριχθεί σε μεγάλο βαθμό και η πρόταση της παρούσης εργασίας για μια Πραγματολογική Βάση Δεδομένων, όπως θα παρουσιαστεί παρακάτω.

Η ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Έγινε φανερό από τα παραπάνω ότι οι βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν την επιτυχία ή όχι μιας λεκτικής πράξης είναι το νόημα των εκφερόμενων λέξεων (locution), σε σχέση με το περιβάλλον (context) μέσα στο οποίο χρησιμοποιείται. Η παρούσα εργασία λοιπόν, προτείνει την κατηγοριοποίηση όλων των παραμέτρων που εμπεριέχουν οι παραπάνω παράγοντες και την

ταξινομήσή τους σε μια ηλεκτρονική βάση δεδομένων, με την προσθήκη και πολυμεσικού υλικού. Η εργασία αυτή δεν θα εξετάσει το πως θα δημιουργηθεί πρακτικά μια τέτοια βάση δεδομένων, ούτε το αν είναι εφικτό το να κατασκευαστεί πραγματικά. Αντίθετα, θα θεωρήσει υποθετικά δεδομένη την δυνατότητα δημιουργίας της και θα επικεντρωθεί στον θεωρητικό σχεδιασμό της, στην ένταξή της σε ένα επικοινωνιακό μοντέλο διδασκαλίας και στα πιθανά οφέλη από τη χρήση της.

Τα Στάδια Ανάπτυξης

Για να μπορέσει να σχεδιαστεί θεωρητικά μια Πραγματολογική Βάση Δεδομένων και για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, προτείνεται να ακολουθηθούν τα παρακάτω στάδια:

1. Να ταξινομηθούν όλες οι λεκτικές πράξεις μιας γλώσσας όχι με γνώμονα τα 'performative verbs' (για λόγους που έγιναν φανεροί παραπάνω), αλλά βάσει της συγκεκριμένης 'illocutionary force' που θέλει να προσδώσει στο λόγο του, με κάθε του έκφραση, ένας ομιλητής.
2. Να κατηγοριοποιηθούν όλες οι παράμετροι του context που όπως ήδη λέχθηκε, επηρεάζει άμεσα την 'illocutionary force' του ομιλητή. Αυτό μπορεί να γίνει με τη χρήση του μοντέλου 'SPEAKING' του Hymes (1964) που όπως θα δούμε παρακάτω διαχωρίζει πολλές από τις παραμέτρους του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο διαδραματίζεται ένα γλωσσικό περιστατικό.
3. Να προστεθεί το κατάλληλο γλωσσικό υλικό (πιθανώς και σε πολυμεσική μορφή), για την κάθε κατηγορία που θα προκύψει από τα πρώτα δύο στάδια.
4. Όλο το παραπάνω υλικό να εισαχθεί σε μια ηλεκτρονική βάση δεδομένων και να αναπτυχθεί το κατάλληλο λογισμικό που θα επιτρέπει την αναζήτηση με κάθε δυνατό τρόπο και κατά συνέπεια την αξιοποίηση της Πραγματολογικής βάσης ως επικοινωνιακό διδακτικό υλικό.
5. Την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που μπορούν να αξιοποιήσουν επικοινωνιακά και διδακτικά την Πραγματολογική Βάση Δεδομένων και να αντικαταστήσουν πιθανώς με αυτήν, τελείως ή εν μέρει, το διδακτικό εγχειρίδιο.

Στο πρώτο στάδιο λοιπόν θα πρέπει να ταξινομηθούν όλες οι λεκτικές πράξεις που μπορεί να θέλει να κάνει με τον λόγο του ένας ομιλητής σε μια δεδομένη γλώσσα. Αυτή η ταξινόμηση θα δώσει έναν σύνολο από γενικές κατηγορίες λεκτικών πράξεων όπως για παράδειγμα: 'ζητάω κάτι από κάποιον', 'παρουσιάζω κάποιον', κ.ο.κ. Στη συνέχεια το περιβάλλον (context) μέσα στο οποίο μπορεί να ενεργοποιηθεί μια λεκτική πράξη, θα παραμετροποιηθεί βάσει του μοντέλου 'SPEAKING' του Hymes (1964). Έτσι θα προκύψουν μια σειρά από συνδυασμούς ανάμεσα σε κατηγορίες λεκτικών πράξεων και παραμέτρους του context. Κάθε τέτοιος συνδυασμός θα αποτελεί ένα 'πεδίο' (field) της βάσης δεδομένων, στο οποίο θα προστίθεται το κατάλληλο γλωσσικό, αλλά και multimedia, υλικό. Έχοντας πλέον ετοιμάσει και 'γεμίσει' το κάθε πεδίο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο ηλεκτρονικός υπολογιστής όχι μόνο για την ταξινόμηση όλων αυτών των πεδίων αλλά και για εκπαιδευτικούς σκοπούς, με την ανάπτυξη των κατάλληλων εργαλείων και λογισμικού φυσικά. Με δεδομένο και αυτό το στάδιο, ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει την Πραγματολογική Βάση Δεδομένων μέσα στην τάξη (με κάποιο τερματικό), παράλληλα με το εγχειρίδιο. Με ένα τέτοιο εργαλείο, ο καθηγητής των ξένων γλωσσών μπορεί να καλύψει πολλές γλωσσικές ανάγκες των μαθητών του και

να δημιουργήσει πληθώρα από διδακτικές επικοινωνιακές δραστηριότητες.

Η ταξινόμηση των λεκτικών πράξεων, που προτάθηκε στο πρώτο στάδιο, μπορεί να βασιστεί στις κατηγορίες επικοινωνιακών λειτουργιών που προτείνει ο Wilkins (1976). Όπως και ο ίδιος τονίζει, το να ξέρει κάποιος να συντάξει σωστά μια πρόταση σε μια γλώσσα 'για να αναφέρει ένα γεγονός, δεν σημαίνει ότι μπορεί να την χρησιμοποιήσει για να κάνει και κάτι' με την γλώσσα (Wilkins 1976: 41). Σύμφωνα με τον Wilkins, δεν έχει δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα μέχρι τώρα από τους παραδοσιακούς τρόπους διδασκαλίας, στην εκμάθηση του πως εκτελούνται οι λεκτικές πράξεις σε πραγματικές συνθήκες. Η έμφαση δίνεται στην διδασκαλία της γλώσσας για περιγραφή (describing) και αναφορά (reporting) και όχι για επικοινωνία. Βασική προϋπόθεση για την διδασκαλία των λεκτικών πράξεων λαμβάνοντας υπ' όψη και την επικοινωνιακή τους διάσταση, είναι να ταξινομηθούν και ο Wilkins (1976: 44-54) προτείνει μια ταξινόμηση που περιλαμβάνει επιτελεστικά ρήματα χωρισμένα σε διάφορες κατηγορίες, για παράδειγμα, κρίσης & εκτίμησης, πειθούς, λογικής εξέτασης, ανταλλαγής απόψεων, έκφρασης συναισθημάτων, κλπ.

Το μοντέλο του Hymes

Στο δεύτερο στάδιο απαιτείται η ταξινόμηση όλων των παραμέτρων ενός επικοινωνιακού επεισοδίου. Για την περίπτωση αυτή, το μοντέλο 'SPEAKING' του Hymes (1964) είναι ιδιαίτερα εύχρηστο και δημοφιλές μιας και επιτρέπει την κατανόηση της πολυπλοκότητας όλων εκείνων των παραμέτρων που καθορίζουν και επιδρούν στην επικοινωνία. Πρόκειται για την καταγραφή σε μορφή ακροστιχίδας, όλων εκείνων των συνιστωσών που αφορούν και επηρεάζουν τον ομιλητή και τον ακροατή κατά την διάρκεια μιας επικοινωνιακής πράξης. Οι παράγοντες αυτοί είναι οι εξής:

- **SETTING** : Το πλαίσιο διεξαγωγής της επικοινωνίας. Πρόκειται είτε για το φυσικό πλαίσιο στο οποίο διεξάγεται το επικοινωνιακό επεισόδιο, δηλαδή ο χώρος και ο χρόνος, είτε για το ψυχολογικό πλαίσιο, δηλαδή την ψυχολογική κατάσταση των ομιλητών.
- **PARTICIPANTS** : Οι συμμετέχοντες στην επικοινωνία. Όχι μόνο ο πομπός και ο δέκτης του μηνύματος αλλά όλα τα άτομα που είναι παρόντα στην επικοινωνία, ακόμα κι αν είναι σιωπηλά.. Ενδιαφέρει όχι μόνο η ταυτότητα, η ηλικία και το φύλο αυτών των ατόμων, αλλά και τα γενικότερα ψυχολογικά, κοινωνικά και πολιτισμικά τους χαρακτηριστικά.
- **ENDS** : Οι στόχοι και η τελική επιδίωξη της επικοινωνίας. Πρόκειται τόσο για τις προθέσεις των ομιλητών, όσο και για τα αποτελέσματα της επικοινωνίας πάνω τους.
- **ACTS** : οι πράξεις λόγου, δηλαδή το είδος ή ύφος του λόγου αλλά και το θέμα της συζήτησης.
- **KEY** : το ύφος και ο τόνος με τον οποίο διεξάγεται η επικοινωνία. Για παράδειγμα ανήσυχος, πειραχτικός, ειρωνικός, κλπ.
- **INSTRUMENTALITIES** : είναι τα κανάλια και τα επικοινωνιακά μέσα που χρησιμοποιούνται και οι κώδικες που τους αντιστοιχούν, όχι μόνο οι γλωσσικοί αλλά και άλλοι όπως οι κινήσεις, οι μορφασμοί, ο γραφικός χαρακτήρας, κλπ.
- **NORMS** : οι κοινωνικές συνήθειες και οι κανόνες που διέπουν την επικοινωνία.

- GENRE** : το είδος του λόγου που παράγεται κατά την διάρκεια μιας περιστασιακής επικοινωνίας. Για παράδειγμα η αφήγηση, η φιλική κουβέντα, το παραμύθι, το σχόλιο, κλπ.

Όλες οι παράμετροι αυτοί που αποτελούν ένα επικοινωνιακό επεισόδιο βρίσκονται σε σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ τους, δηλαδή η επιλογή του ενός εξαρτάται και από τους υπόλοιπους. Σημαντικό στοιχείο είναι ότι αν αλλάξει έστω και μία από τις παραπάνω παραμέτρους μπορεί να διαφοροποιηθεί ριζικά ο λόγος (Τοκατλίδου 1986: 98). Συνεπώς η κατηγοριοποίησή τους με το παραπάνω μοντέλο είναι πολύ σημαντική για να επιτευχθεί η σύνδεσή τους με τις λεκτικές πράξεις.
- Έχοντας πραγματοποιήσει όλες τις παραπάνω ταξινομήσεις και ολοκληρώνοντας τα δύο πρώτα στάδια του σχεδιασμού της πραγματολογικής βάσης δεδομένων, προκύπτει η δυνατότητα σύνδεσης των ταξινομημένων λεκτικών πράξεων με τις κατηγοριοποιημένες συνιστώσες του επικοινωνιακού επεισοδίου. Αυτό μπορεί να γίνει πιο εύκολα κατανοητό με την βοήθεια ενός παραδείγματος. Έστω ότι θέλουμε να εισαχθεί στην πραγματολογική βάση δεδομένων η λεκτική πράξη 'ζητάω άδεια' (seeking permission) (=λεκτική πράξη 'Α'). Έχοντας ως κατευθυντήριο γραμμή την συγκεκριμένη λεκτική πράξη Α, εισάγονται στην βάση δεδομένων οι παράμετροι για το κάθε πεδίο ξεχωριστά που σχετίζονται με την συγκεκριμένη λεκτική πράξη. Για παράδειγμα, ο πεδίο 1 (το *setting*), ενεργοποιεί την λεκτική πράξη Α, με τις παραμέτρους: Π1Π1 (*πεδίο 1 παράμετρος 1*) = 'γραφείο', Π1Π2 = 'εστιατόριο', Π1Π3 = 'κατάστημα', κ.ο.κ. Το πεδίο 2 (οι participants), αντίστοιχα ενεργοποιεί την λεκτική πράξη Α με τις παραμέτρους Π2Π1 (*πεδίο 2 παράμετρος 1*) = 'προϊστάμενος', Π2Π2 = 'σερβιτόρος', Π2Π3 = 'συνάδελφος', κοκ. Με αντίστοιχο τρόπο εισάγονται δεδομένα στον υπολογιστή που αφορούν και τα υπόλοιπα πεδία του μοντέλου 'SPEAKING', έχοντας πάντα ως οδηγό την επιλεγμένη λεκτική πράξη. Συνεπώς, για κάθε λεκτική πράξη που η ταξινόμια έχει προτείνει, διαχωρίζονται οι 'ενεργές' παράμετροι του μοντέλου του Hymes από τις 'ανεργές'. Με άλλα λόγια για την λεκτική πράξη 'ζητάω κάτι' γίνεται ένας πρώτος διαχωρισμός του 'που μπορώ να ζητήσω κάτι' (*setting*), 'από ποιον μπορώ να ζητήσω κάτι' (participants), κοκ. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι η παρούσα εργασία δεν προτείνει κάποια συγκεκριμένη μεθοδολογία με την οποία θα ξεχωρίσουν οι παράμετροι που θα γεμίσουν το κάθε πεδίο και που σχετίζονται με την κάθε λεκτική πράξη γιατί θεωρεί ότι μια τέτοια έρευνα ξεφεύγει από την εμβέλεια ενός άρθρου. Θεωρεί εφικτή όμως, υποθετικά, την δυνατότητα αυτή. Εκτός από την εύρεση των 'ενεργών' παραμέτρων που θα γεμίσουν τα πεδία, στο τρίτο στάδιο συμπληρώνονται όλοι οι δυνατοί τρόποι με τους οποίους μπορεί να επιτελεστεί (γλωσσικά ή μη) η συγκεκριμένη λεκτική πράξη 'Α' που εξετάζεται στο παράδειγμα. Στο σημείο αυτό δεν λαμβάνονται υπ' όψη οι παράμετροι του μοντέλου 'SPEAKING'. Ο Wilkins (1976: 60-61) παρουσιάζει πολλούς φραστικούς τρόπους με τους οποίους μπορεί να επιτελεστεί η κάθε λεκτική πράξη, ενώ μια πρωτοποριακή ταξινόμηση των λεκτικών πράξεων προτείνει και η Τοκατλίδου (1994). Στο έργο της *'curriculum pour les examens PALS'*, προτείνει την κατηγοριοποίηση και τον διαχωρισμό των λεκτικών πράξεων, αλλά και της γραμματικής και του λεξιλογίου (*grammaire & lexique*), ξεχωριστά για την κάθε ομάδα. Μια λεκτική πράξη λοιπόν, μπορεί να εκτελεστεί με πολλούς τρόπους που

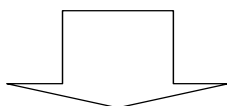
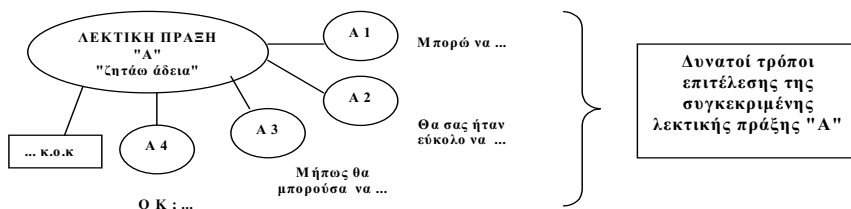
μπορούν να καταγραφούν και να ταξινομηθούν με κωδικούς (για παράδειγμα A1, A2, A3, κλπ). Έτσι προκύπτουν μια σειρά από διαφορετικές παραμέτρους για το κάθε πεδίο (Π4Π1, Π2Π1, κοκ) και μια σειρά από διαφορετικούς τρόπους εκτέλεσης της λεκτικής πράξης (A1, A2, κοκ.). Η εισαγωγή όλων αυτών των στοιχείων σε μια βάση δεδομένων επιτρέπουν να φανεί το ποια από τις δυνατές εκτελέσεις (A1, A2, κλπ) της λεκτικής πράξης 'Α' είναι 'ενεργή' με την κάθε αλληλουχία παραμέτρων για το κάθε πεδίο. Με άλλα λόγια, ο υπολογιστής θα υπολογίζει το πως μπορεί κάποιος να 'ζητήσει άδεια' (η λεκτική πράξη A), αν βρίσκεται στο 'γραφείο' (setting Π1Π5) και συνομιλεί με τον 'συνάδελφό του' (participants Π2Π5). Στην περίπτωση αυτή ο υπολογιστής δείχνει ότι ενεργοποιούνται για παράδειγμα οι πιθανές εκτελέσεις της λεκτικής πράξης A2 (*μπαρώ...*) και A6 (*γίνεται να ...*). Εκτός από τους διάφορους τρόπους εκτέλεσης μιας λεκτικής πράξης, το κάθε πεδίο μπορεί να περιλαμβάνει και λεξιλόγιο ή ιδιόλεκτο, σχετικό με την συγκεκριμένη παράμετρο του πεδίου. Για παράδειγμα στο πεδίο 'setting' και για την παράμετρο 'γραφείο', μπορούν να προστεθούν όλο το ιδιόλεκτο που σχετίζεται με τον χώρο του γραφείου. Η επιλογή των λέξεων που σχετίζονται με την κάθε συγκεκριμένη παράμετρο μπορεί να γίνει με σημασιολογικά κριτήρια, ή με έρευνα πεδίου και επιτόπια παρατήρηση. Σε κάθε πεδίο μπορούν επίσης να αποθηκευτούν τα σχετικά με την παράμετρο γραμματικά φαινόμενα ή ακόμα και οπτικοακουστικό (multimedia) υλικό. Έτσι η τελική και συνολική εικόνα της Πραγματολογικής Βάσης δεδομένων όπως θα είναι αποθηκευμένη στον υπολογιστή θα είναι περίπου αυτή που παρουσιάζεται στο σχήμα 1.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

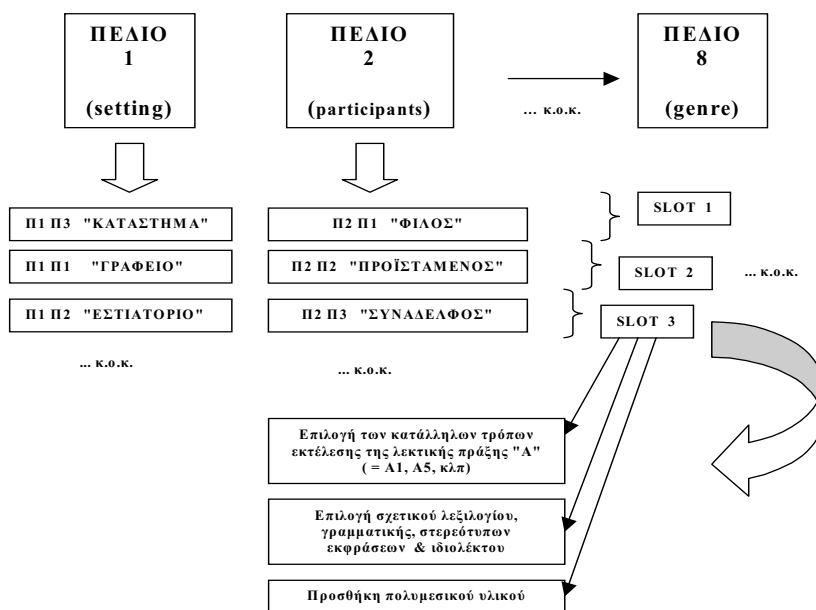
Έχοντας ένα τέτοιο υποθετικό εργαλείο στα χέρια του, ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε να το χρησιμοποιήσει ποικιλοτρόπως. Η σημαντική δυνατότητα που θα του παρείχε μια τέτοια βάση δεδομένων (αν μπορεί να κατασκευαστεί), είναι να επιλέγει ο ίδιος τις συγκεκριμένες παραμέτρους που τον ενδιαφέρουν. Αντί να βασίζεται σε προκατασκευασμένους διάλογους ενός εγχειριδίου, θα μπορούσε να συνθέτει μόνος του γλωσσικά 'σενάρια' βασισμένα στις πραγματικές ανάγκες των μαθητών και να 'σκηνοθετεί' κάθε μορφής επικοινωνιακές δραστηριότητες επιλέγοντας κάθε φορά τις συγκεκριμένες παραμέτρους που τον ενδιαφέρουν. Θα μπορούσε να επιλέξει όλες τις δυνατές λεκτικές πράξεις που αφορούν μόνο μία συγκεκριμένη παράμετρο ενός συγκεκριμένου πεδίου ή να απομονώσει τις λεκτικές πράξεις που γίνονται με συγκεκριμένες παραμέτρους. Έτσι για παράδειγμα θα μπορούσε να βρει όλες τις λεκτικές πράξεις που ενεργοποιούνται στην παράμετρο του setting 'γραφείο' (*δηλαδή το ποιες λεκτικές πράξεις μπορούν να γίνουν μέσα σε ένα γραφείο*), ή να ελέγξει το πως μπορεί κάποιος να ζητήσει άδεια από τον προϊστάμενο του στο γραφείο με χιουμοριστικό ύφος αν οι συνάδελφοί του είναι παρόντες. Επίσης, διάφορες λεκτικές πράξεις μπορούν να συνδυαστούν μεταξύ τους και να αποτελέσουν τον σκελετό για παιχνίδια ρόλων και άλλες επικοινωνιακές δραστηριότητες.

Ο μαθητής μπορεί να χρησιμοποιήσει με ποικίλους τρόπους το εργαλείο αυτό. Για παράδειγμα θα αποτελούσε ένα σημαντικό βοήθημα που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σε πραγματικό χρόνο κατά την διάρκεια της εκφοράς προφορικού λόγου (speaking) ώστε να επιλέγει την κατάλληλη λεκτική πράξη. Μια τέτοια δυνατότητα θα βελτίωνε πιθανώς σημαντικά την επικοινωνιακή του δεξιότητα καθώς θα μάθαινε το πώς το πλαίσιο (context) μέσα στο

όποιο διαδραματίζεται ένα επικοινωνιακό γεγονός, επηρεάζει τις γλωσσικές επιλογές του ομιλητή (Savignon 1983).

Μοντέλο "speaking" του Hymes.
Δημιουργία ενός πεδίου για την κάθε συνισταμένη του μοντέλου.

Σχήμα 1. Συνοπτική απεικόνιση της Πραγματολογικής Βάσης Δεδομένων.

Μια υποθετική πραγματολογική βάση δεδομένων είναι εξ' ορισμού ένα επικοινωνιακό διδακτικό υλικό γιατί απλά 'συνθέτει' και 'ανακατασκευάζει' περιστάσεις επικοινωνίας, ενώ παράλληλα κάνει άμεσα φανερό το πώς επηρεάζει την επικοινωνία το κοινωνιογνωστικό πλαίσιο. Ενσωματώνει συνεπώς όλα τα πλεονεκτήματα της επικοινωνιακής προσέγγισης διδασκαλίας. Επιπλέον, αίρει (θεωρητικά τουλάχιστον) κάποια μειονεκτήματα που επιφέρει η χρήση των εγχειριδίων, διευκολύνοντας παράλληλα έτσι τον εμπλουτισμό της

διδασκαλίας μέσα στην τάξη με τις επικοινωνιακές αρχές της Διδακτικής. Η εργασία αυτή δεν ευελπιστεί ότι προτείνει ένα ολοκληρωμένο διδακτικό υλικό. Περαιτέρω διερεύνηση, σε υψηλότερο επίπεδο έρευνας, καθώς και η συνεργασία ερευνητών και από άλλους κλάδους, είναι απαραίτητα στάδια για να διαπιστωθούν οι θεωρητικές αρχές στις οποίες θα στηριχτεί ο σχεδιασμός της καθώς και η δυνατότητα κατασκευής της σε πρακτικό επίπεδο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Austin J.L., (1962), *How to do things with words*, Clarendon Press, Oxford
- Hymes D., (1964), *Towards Ethnographies of Communication: The Analysis of Communicative Events*, *American Anthropologist*, vol. 66, No. 6, part 2: 12-25.
- Russell B., (1956), *Logic & Knowledge*, Allen & Unwin, London
- Thomas J., (1995), *Meaning in interaction: an introduction to pragmatics*, Longman, London
- Wilkins D.A., (1976), *Notional Syllabuses*, Oxford University Press, Oxford
- Τοκατλίδου Β., (1986), *Εισαγωγή στη Διδακτική των Ζωντανών Γλωσσών*, Οδυσσέας, Αθήνα
- Τοκατλίδου Β., (1994), *Français langue étrangère. Curriculum pour les examens PALSO*, Palso, Athens